

PAR AUGSTU IDEJISKUMU UN MEISTARĪBU

Pirms četriem gadiem VK(b)P Centrālā Komiteja, uz biedra J. V. Staļina ierosmi, pieņēma lēmumu «Par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad», kam bija izcila loma padomju literatūras attīstībā un visa ideoloģiskā darba pacelšanā. Komunistiskā partija pasvītēja uzdevumus cīņai par literatūras bolševistisko idejiskumu un augstu māksliniecisko meistarību.

«Padomju literatūras, visprogresīvākās literatūras pasaulē, spēks ir tas, — sacījis VK(b)P CK lēmumā, — ka tā ir literatūra, kurai nav un nevar būt citu interešu kā tautas intereses, valsts intereses». VK(b)P CK lēmumā izteikts padomju literatūras cildenais uzdevums: palīdzēt valstij pareizi audzināt jaunatni, atsaukties tās prasībām, audzināt jauno paaudzi mažu, tādū, kas tie savai lietai, kas nebūstas šķēršļi, ir gatava pārvarēt kuru katru kavēkli. Rakstnieki tika aicināti izvērst izšķirēju cīņu pret apolitiskumu un bezidejiskumu, attīstīt kritiku un paškritiku savā vidē, lai sekmīgi uzlabotu jaunrades darbu un neatlaidīti virzītos uz priekšu.

Laika posms, kas pagājis kopš VK(b)P CK vēsturiskā lēmuma publicēšanas, leimējas ar padomju literatūras milzīgu pacēlumu, kas sasniegts partijas mērķtiecīgas vadības un nepārtrauktas gādības rezultātā. Šai laikā vairāk kā simts izcili padomju rakstnieku darbi saņēmuši Staļina premijas.

Par galveno temu rakstnieku darbos kļuvis mūsu padomju tagadne, padomju cilvēku — komunistu celtnieku mierīgais radošais darbs. Literatūra parāda mūsu dienu varoņus — izcilākos darba ļaudis, novatorus, kam piemīt labākās īpašības, kuras atklāj padomju cilvēka raksturu. Pareizi attēlojot īstenības parādības, rakstnieki savos darbos runā par to, cik vareni aug mūsu cilvēki kopā ar visu zemi, ar kādu dziļu idejiskumu caurstrāvoti viņu nodomi, centieni un varonīgie darbi, kā padomju tautas dzīvī ienāk jau redzamās komunisma iezīmes.

Lietojot socialistiskā realisma metodi, uzmanīgi studējot mūsu dzīves īstenību, cenšoties dziļāk ieskatīties mūsu attīstības procesu būtībā, atklājot un nostiprinot jauno padomju sabiedrības dzīvi, cīnoties pret pagātnes paliekām cilvēku apziņā, padomju rakstnieki palīdz bolševiku partijai audzināt tautu un to idejiski apbruņot.

Padomju cilvēki cīnās un uzvar komunistiskās partijas, lielā Staļina gudrajā vadībā. Padomju cilvēkus audzina Lēnina-Staļina visu uzvarošās idejas, audzina bolševiku partijas varonīgās kalpošanas tautai paraugs. Bolševiku tēli dzīvē un literatūrā ir ledvesmojši piemēri miljoniem, piemēri, kuriem seko, jo tajos izpaužas padomju tautas labākās īpašības.

Aktīvi un nepārtraukti padomju literatūra cīnās par mieru visā pasaulē. No grāmatām par mūsu tautas dzīvi visu zemju darba ļaudis smēļ miera un brīvības augstākos ideālus, pārliecība par miera, demokrātijas, socialisma lietas galīgo uzvaru. Padomju literatūra šausa imperialistiskos jauna kara kurinātājus, sazvērniekus pret tautu brīvību un laimi, atmāsko viņu aģentus un dienēdus kapitalistiskajās valstīs.

Buržuaziskā literatūra tagad nodota Volstrita un Sītijas imperialistu kalpībā, tā pakalpiņi pilda savu saimnieku rīkojumus. Padomju literatūra uzticīgi stāv miera mīļtāju tautu interešu sardzē, cildina mierīgo, radošo darbu cilvēces labā un komunisma galīgās uzvaras vārdā.

Pēdējos gados padomju rakstnieku rindās papildinājušās jaunie svaijiem spēkiem. Nostiprinās un attīstās brālīgo tautu literatūras, kas liecina par Lēnina-Staļina nacionālās politikas lielajiem sasniegumiem, par padomju kultūras — nacionālās pēc formas, socialistiskās pēc satura — uzplaukumu.

Mūsu literatūras sasniegumi ir acīm redzami un ievērojami. Bet tie nevar būt par pamatu pašapmierinātībai. Literatūrā un literatūras kritiķā vēl ir nopietni trūkumi, daudzi svarīgi uzdevumi nav vēl atrisināti.

Pagaidām vēl radīts maz labu darbu par cilvēkiem mūsu fabrikās un rūpnīcās, par padomju zemes varonīgo strādnieku šķiru un tās pēckara darbu. Daži rakstnieki vēl joprojām nepietiekami studē dzīvi. Vēl joprojām parādās atsevišķi darbi, kurus pelnīti asi kritizē. V. Katajeva romanā «Par Padomju varu» bija nepareizi parādīti bolševiku tēli, nepareizi parādīta partijas organizācijas loma, vadot pagrīdes cīņu pret vācu fašistiskajiem okupantiem. Tiekme literāri, atrašanās daļradē no dzīves īstenības izpaužas V. Kaverina darbā «Atvērtā grāmata», J. Germana sacerējumā «Medicīniskā dienesta apakšpulkvedis». Citos darbos bija saskatāmas steigas, paviršības pazīmes, kas autorus kavēja tuvi iepazīt, rūpīgi studēt to cilvēku darbu un dzīvi, kurus viņi centās aprakstīt.

Atpalikusi nozare vēl līdz šim lalkam ir literatūras kritika. Daudzi kritiķi nepazīst dzīvi, tiem trūkst teoretiskās sagatavotības, prasmes atrast un droši atbalstīt visu jauno, progresīvo, prasmes atmāskot inerto, atpalikušo, padomju literatūrai svešo. Viņi neprot dziļi analizēt darbu māksliniecisko pusi, vispārināt rakstnieku pieredzi, virzīt viņu darbību partijas un tautas norādīto uzdevumu veikšanai. Par mūsu kritiķas atpalicību liecina fakts, ka literatūras kritiķa dažkārt saslavējusī klūdains darbus un nav savlaicīgi atmāskojusi izlēnelus pret socialistisko realismo un «rappoviskās» pieejas recidīvus attiecībā uz daiļliteratūras analīzi.

Padomju Rakstnieku savienība, «Literaturnaja Gazeta», literatūras un mākslas žurnāli vāji organizē kritiķas spēkus. Rakstnieku savienības izdevumi vēl nav kļuvuši par radošas, principālas literatūras kritiķas triklini. Maz uzmanības Rakstnieku savienība pievērš literatūras kritiķu audzināšanai savienotajās republikās. Vēl līdz šim laikam sastopami fakti, kur veselīgu, principiālu kritiku aizstāj draugu būšana.

Lielī ir padomju literatūras uzdevumi. Rakstnieki aicināti ar radošu darbu atbildēt partijai gādībai, tās nemitīgai uzmanībai literatūras attīstības jautājumem.

Tēva gādība par mūsu zinātnes un kultūras attīstību un uzplaukumu spilgti izpaužas biedra Staļina ģenialajos darbos par valodniecības jautājumiem. Staļina darbi, kas ir izcils ieguldījums marksistiski leniniskajā zinātnē, iedvesmo zinātnes, literatūras un mākslas darbiniekus, visus padomju cilvēkus cīnīties par jauniem daiļrades sasniegumiem.

Partija parāda vislielāko gādību, lai rakstnieku daiļradē tiktu sasniegta dziļa idejiskuma un augstas meistarības harmoniskā vienība, lai mūsu rakstnieki radītu monumentālus darbus, kas patiesīgi attēlo padomju sabiedrības dzīvi, lai neparādītos līdz galam nenostādītāji darbi, sasteigtas grāmatas.

Padomju literatūra ir visprogresīvākā, visidejiskākā literatūra pasaulē. Tās idejiskums un augstā mākslinieciskā meistarība ir piemērs, kas rāda ceļu literatūras attīstībai tautas demokrātijas valstīs, ar savu iespaidu tā virza progresīvo rakstnieku daiļradi kapitalistiskajās valstīs. Padomju literatūra miljoniem lasītāju visā pasaulē sniedz patiesību par padomju tautas dzīvi un cīņu, par tās uzvarām mierīgās, laimīgas un brīvas dzīves celtniecībā.

Padomju literatūras attīstība izvirza mūsu rakstniekiem uzdevumu — arvien dziļāk iepazīt dzīvi, lai dotu patiesīgu, vēsturiski konkrētu īstenības attēlojumu tās revolucionārā attīstībā.

Rakstniekiem, literatūras kritiķiem, radošām rakstnieku organizācijām, žurnālu un laikrakstu redakcijām visiem spēkiem vajaga attīstīt bolševistisko kritiku un paškritiku, bez kuras nav iespējams virzīties uz priekšu. Visā pilnībā un daudzveidībā rakstniekiem un literatūras kritiķiem veicama pienākums nemīgti cīnīties par literatūras bolševistisko idejiskumu, par mākslinieciskās meistarības tālāku kāpinājumu.

Padomju literatūra aicināta audzināt mūsu cilvēkus dzīvinošā padomju patriotisma garā, staļiniskās tautu draudzības garā, šaus visāda veida zemošanas reakcionārās buržuaziskās kultūras priekšā, atmāskot imperialistiskos kara kurinātājus, augstu nest cīņas karogu par mieru visā pasaulē.

Visu sava talanta spēku padomju rakstnieks atdod tautas lietai. Rakstniekam, cilvēku dvēseļu inženierim, nav cienījamāka uzdevuma kā radīt tautai, ar savu daiļradi palīdzēt bolševiku partijai, padomju valstij audzināt aktīvus komunisma celtniekus.

(«Pravda» 1950. g. 226. num. ievadraksts)

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1950. G.

20. AUGUSTĀ

Nr. 34 (292)

PĀRVĒRTĪBAS

JADVIGS MARTS

Agri no rīta izgājis dārzā uzlasīt pa nakti vēja notrauktos ābolus, ar izbrīnu ieraudzīju veco augļu koku pilnos ziedos. Dabai kopš dzīvības pirmsākumiem ir savi stingri likumi, kuros ierakstīti arī ābeļu ziedēšanas laiki: pie mums tas ir maijs. Bet padomju cilvēki pārveido dabu pēc saviem ieska- tiem un, varbūt, mīcīnietim, redzot augusta sākumā otrreiz uzdziedējušu koku, rastos doma pavēlēt tam dot divas augļu ražas vienā vasarā. Es neesmu studējis bioloģiju un nezinu, kā izskaidrot šo parādību; bet agrā augusta rītā stāvēt zem ziedošās ābeles, es domāju par mūžīgo pavasari, kas valda mūsu zemē, par brīnīšķīgiem jaunu atziņu ziediem, kas katru dienu, katrā gadalaikā plaukst visu vecumu cilvēku sirdīs un prātos.

Es pazīstu un mīlu Latgali kā savu māti, tāpēc ka no viņas dzīlēm esmu izaudzis. Kādreiz tā bija ekonomiski atpalikusi, nabadzīga zeme, ko buržuaziskie skribenti centās izskaidrot gan ar mistiskajām «ipatnībām», gan ar Latgales iedzīvotāju slinkumu un latviešu rakstu valodas neprāšanu, aizmirstot pieminēt galveno iemeslu — buržuazisko valdību vispārējo politiku laukos, kuras rezultātā izauga un nostiprinājās budži, bet pārējā zemniecība grima arvien lielākā postā un bezizejā. 1934. gada augustā sava Latgales brauciena laikā Latvijas izsaimniekotājs Ulmanis, runādams Kārsavā, solījis padarīt «refo zvaigzni» spožāku vēl par pirmajām divām — Kurzemi, Vidzemi, — bet spožums nenāca ne tur, ne te. Dažus gadus vēlāk statistiķi, griebedami parādīt Latgales «sasniegumus» buržuaziskās un it īpaši «atjaunotās» Latvijas laikā, varēja nosaukt, starp citu, šādus skaitļus: uzceltas septiņas jaunas baznīcas, darbojas 13 traktori, katru gadu sarīkoti pāri par 400 dejas vakari, bet inteliģences skaits pieaudzis līdz tūkstotim! Kāds Antons Svārāns rakstīja, ka «tikai sākot ar 1934. gadu, Latgales raža jau tik augsta, ka maizes ne tikai pietiek, bet jau nelieis daudzums pārdots izvešanai», — bet arī tas nebija tiesa. Taču ne pārtības dzīvi apmēram divdesmit tūkstos jaunu cilvēku gāja meklēt darbu pie Vidzemes un Kurzemes budžiem, neskaitot tos, kuri apmetās Rīgā vai raka grāvjus pašas Latgales bagātņiekam.

Spožums nenāca — to atnesa tikai padomju iekārta, kuras izcīnīja roku rokā gājuši visu Latvijas novadu darba ļaudis. Kolchozu iekārta nodrošināja pārticīgu dzīvi visnabadzīgākajam zemniekam, uz visiem laikiem izbeidzot pazemojošo kalpos iešanu. Latgales tīrumos dūc simtiem traktoru, iedarbinot vismodernākās lauksaimniecības mašīnas, kombinātas ieskaitot, kas atvieglo un padara produktīvāku darbu. Milzīgās pārmaiņas, kas notikušas pēdējos gados, jūtamās visur: attīstās kultūras un sabiedriskā dzīve, aug un pārvēršas arī paši cilvēki. Jaunās dzīves spirdzinošais vējš dzen projām pagātnes mākonu pēdējās paliekas, seno aizspriedumu, tiecējumu un māņu ledus sprēgā un lūst visās vietās. Progresīvās padomju zinātnes atziņas to kausē un aiznes projām aizmirstības jūrā, no kurienes nav atgriešanās.

Latgales iedzīvotāju lielas daļas nopiešanā tumsonības un neziņas stāvoklī blakus citiem reakcijas veidiem vainojama katoļu ticība un katoļu baznīca. «Senajos labajos laikos», vēl šopavasār «svētā» Jura dienā, uzrunādamis pustukšo dievnamu, mēģināja pamācīt Viļakas draudzes mācītājs dekanis Āboltiņš, «šai datumā saimnieki, pirms kašija zemē graudus, atnesa tos uz baznīcu nosvētīt, lai dievs dod bagātu ražu». Šodien, — viņam vajadzēja piebilst, — es redzu, jūs esat atnākuši tukšā, tad arī negaidiet no viņa svētību...

Zemē tika kašiti nesvētīti, toties labi tīrti un kodināti graudi. Un, lūk, — kolchozu druvas likst zem vārpū smaguma, lielkmojot tīrumu kopēju sirdis. Ziemāju ražas bīrums jau zināms: divdesmit centneru no hektara! Nē, cilvēki vairs netic dieva svētībai, kas,

gadu simteņiem solidāma viņiem atpestīšanu, nekā cita nespēja dot kā tikai vēl lielāku nabadzību un postu. Ir radusies jauna ticība, kuras augļi redzami uz katra soļa: ticība sev, saviem spēkiem, partijai, zinātnē, mašīnām. Krusta ceļi, mīšas un upuri uz altara nelidz: vajaga labi sastrādāt un mēslot zemi, agrāk apstēt un rūpīgi kopt sējumus, savlaicīgi un bez zudumiem novākt ražu, tikai tad būs maize. Tās visas, šķiet, ir tik vienkāršas patiesības, bet vajadzēja nākt padomju iekārta, lai tās pierādītu. Tagad katrs kolchoznieks zina, ka raža, ko viņš rudenī ievāc savos un arteļa apcirkos, ir viņa paša pūliņu, partijas rūpju, traktoru un lekciju kopīgais rezultāts. Kādreiz visvarenais dievs kļuvis pavissam bezspēcīgs un mazs, viņa vietā, ar katru padarīto darbu pieņemdamies stiprumā, nostājas vienkāršais cilvēks: no viņa zināšanām, piepūles un meistarības atkarīga zemes auglība. Dekāni un baznīckungļi paliek arvien vientulīgāki — «avis» jūtas labāk bez «gana» neraalajam pamācībām. Es dzirdēju, kā veca sievīpa par to pašu Āboltiņu teica sašutuma pilnus vārdus:

— Pāternieks, bet ko viņš dara... Citiem rāda ceļu uz debesīm, pats tik rauj kur var, i elles nebstas. Dieva sods, saka, nāks pār jūsu bezdievīgajām galvām, — bet dzīvot kļūst labāk un labāk.

Katram un jo sevišķi tiem, kas pazīnusi Latgali agrāk, būs neizsakāms prieks par notikušajām pārmaiņām šīs vecās sieviņas apziņā, tāpat kā par Magdalenu Laicāni, kura «Balvu Taisnība» un «Latgales Zemniekā» nesaudzīgi atmāskoja baznīckungu liekulību, reliģijas tukšību. Katoļu ticības postošais iespaids Latgalē zūd, ļaudis atbrīvojas no tumsonības pinekļiem un, kļuvuši patstāvīgi, droši iet pa padomju iekārta norādītajiem ceļiem: ceļ un stiprina jauno dzīvi, apgūst zinātni un cīnās par tās sasniegumu izmantošanu praktiskējā darbā.

Nesen man gadijās būt klāt ievērojamā notikumā kādreiz aizmirstā, savā nodabā atstātā Latgales zemnieka dzīvē: kolchozā atklāja lektoriju. Vajadzēja redzēt, ar kādu uzmanību, ar kādu zinātkārī veci ļaudis — vīri un sievas, sēžot uz viena sola ar jaunatni, klausījās ievērojama Maskavas lektora stāstu par slavenā krievu fiziologa Pavlova dzīvi un darbību. Turpat kolchoza klubā pie sienas bija izlikts zinātnieka portrets, pazīstamās M. Neseterova gleznas reprodukcija; kad runāja vienu pēc otra minēja Pavlova atklājumu milzīgo nozīmi kliniskajā ārstniecībā un cilvēces labklājībā vispār, klausītāji ar pateicību un apbrīnu uzlūkoja šo portretu. No šīs dienas tas viņiem kļuva pazīstams un dārgs. Ar katru nākošo lekciju viņi iepazīs un iemilēs jaunus slavenus vārdus, jaunus cilvēka prāta sasniegumus, par kuriem agrāk viņiem nebija ne jausmas.

Abrenes rajonā tas pagaidām ir otrais lektorijis kolchozā, — tuvākā laikā tiks atvērti vēl septiņi. Desmitiem izglītotu cilvēku, dažādu nozaru speciālisti nāks talkā kolektīvo tīrumu kopējiem ar savām zināšanām, ar savu un citu pieredzi. Arvien lielāks kļūst to cilvēku skaits, kas visu šo pasākumu rezultātā nonākuši pie vienkāršas un skaidras atziņas:

— Visu mūžu dzīvoju tumsā, tagad tiku pie gaismas.

Līla gaisma nāk pār Latgales laukiem.

Kādreiz jaunieši šeit nezināja, kā lietderīgi pavadīt no darba brīvo laiku. Svētdienās viņi gāja uz tuvāko pilsētu vai miestu, izklaipojušies par tirgu un baznīcas dāru, sarunājās, kurā sādžā riko zaļumballi un izklīda, lai vakarā sapulcētos tur. Enerģijas viņiem netrūka nekad, tikai bieži jo bieži tā tika ievirzīta nepareizās slīdēs: uz rīta pusī mājās nākdami, pa ceļam apgāza

kādu šķūni, kādam iemeta mārķā ečšas vai uzcēla pirtsaugšā govī. Pēc tam ilgi smējās par Bronislava Skrima vai Izidora Zogata uztraukumu, ko tie pārdzīvoja, pazudušās lietas kopā meklēdami. Tagad komjaunatnes organizācijas ciemos un kolchozos, iesaistīdamas savās rindās arvien lielāku jauniešu skaitu, atrod šai enerģijai radošu izmantojumu. Kur agrāk nekad nav bijusi redzēta volejbola bumba, notiek sporta sacikstes visdažādākajās disciplīnās; mājas, kuru apkūvēušās sienas gadu desmitiem dzirdējušas tikai nopūtas un piedzērušos kņadu, pārkrāsotas un tajās, pagaidām, kamēr vēl nav uzcēlti īsti klubi, ierīkotas skatuves koncertiem un mākslinieciskās pašdarbības priekšnesumu uzvedumiem. Sienas avīzes un sasniegumu albumi izgreznoti veiksmīgiem zīmējumiem; katrs talants var atrast sev piemērotu vietu kādreiz «liekās» enerģijas ieguldīšanai, attīstīties un paveikt lielus darbus. Daudziem tūkstotiem tie ir pirmie soļi ceļā uz zinātnes un mākslas vispusīgāku jaunradi.

Piedarbos jau dūc kuļmašinas, pienācis augļu ienākšanās laiks. Pie labības sabērtuvēm piebrauc karogoto vezumu rindas, bet es runāju par ziediem, tāpēc ka plauksmei mūsu zemē ir tikai sākums un nav beigū. Viss savu laiku nodzīvojušais novists, jaunais dzīvī un sādživē uzvarošī nāk no visām pusēm, pa visiem ceļiem. Izgaistot viensētu norobežotībai, radušies plašumi, kuros kā ilgi gaidīti dārgi draugi ienāk zinātnieki un mākslinieki, atnesot līdz agrāko paaudžu labāko pārstāvju ieguldījumus civilizācijas attīstībā un padomju cilvēka radošā ģenija atklājumus. Sīkajās zemes strēmēlēs tiem bija par šauru, nebija kur apgriezties. Kad no skaļruņa, kas uzstādīts kolchoza centrā, pāri tīrumiem sāk plūst «Gulbju ezera» motīvi, šķiet, ka pats Čaikovskis atnācis palīgā arteļa ļaudīm ražas novākšanas darbos.

Šī gada vasaru arī Latgalē raksturoja sīko kolchozu apvienošanās kustība. Pārlicinājušies par kolektīvās saimniecības priekšrocībām, kolchoznieki spēra vēl vienu lielu soli uz priekšu. Sapulcēs, kas bija vēlītas šī ārkārtīgi nozīmīgā jautājuma apspriešanai, izskanēja viena doma, ka, lielākās zemes platībās dzīvojot, varēs vēl ātrāk sasniegt tuvāko mērķi: padarīt kolchozu bolševistiskus un pašus kolchozniekus turīgus. Tā dzīvojot un strādājot, varēs pilnīgāk izmantot lauksaimniecības tehniku, ātrāk ieviests dienas augu sekas, celt izstrādes darbu vērtību, plaši izvērst būvniecības darbus un veikt jaunus kultūras dzīves pasākumus. Kādā no šādām sapulcēm septiņdesmit piecus gadus vecais Balvu rajona kolchoznieks Kārlis Baitiņš teica vārdus, kurus bija tikpat brīnīšķīgi klausīties, kā redzēt rudenī otrreiz uzplaukušu vecu ābeli. Aicinādamis pārējos arteļa biedrus savienot kopā četrus kolchozu laukus, viņš sacīja:

— Es, biedri, esmu kalpojis trim cāriem un tikai tagad, padomju iekārta, kļūvis par cilvēku... Tā ir taisnīga un skaidra iekārta. Ja tagad šeit runājam par apvienošanu, es domāju, ka mums tas ir jādara. Apvienojoties mēs kļūsim stiprāki, daudz vairāk varēsim padarīt — un līdz ar to mums pašiem būs labāk dzīvot. Tas ir partijas un lielā Staļina norādītāis ceļis: mūsu vadonis savus ļaudis allaž vedīs tikai uz priekšu, uz augšu un to viņš dara arī tagad. Paklausīsim viņam kā tēvam, kurš saviem bērniem grib tikai labu.

Caur pārvērtībām, jaunā cīņās pret veco — uz augšu, — tās ir partijas un biedra Staļina norādītāis ceļš. Nešaubīgi nostājušies uz tā, mēs droši ejam uz priekšu — un katra diena nes mums jaunus uzvaras, atmirdz jaunās krāsās un skaņās, un cilvēku sirdis plaukst arvien jaunū un jaunū atziņu ziedī.

Vai tad tas ir vairs kāds brīnums, ka augustā otrreiz sāk ziedēt ābeles?

Par igauņu literatūras vēsturi un tās buržuaziskajiem falsifikatoriem

MAKSS LAOSONS

(Turpinājums. Sākums 33. numurā.)
Kosmopolītu un antipatriotu kaitīgajai darbībai igauņu literatūrā darīts gals. Mūsu sabiedrība atmaskojusi Rietumu izpūvušajai kultūrai pieglaimīgo ideoloģisko sulaiņu dērdzīgo seju. Taču būtu nepareizi cīņā pret dekadenci, formalismu un kosmopolitismu aprobežoties tikai ar to. Lai cik nožēlojama ir šī grupiņa pati par sevi, mēs, padomju kritiķi un literatūrzinātnieki, nesam atbrīvoti no pienākuma cīņā pret kosmopolitismu un formalismu novest līdz galam, atklāt šīs naidīgās ideoloģijas politisko būtību un skrisiķos avotus, iztirīt no mūsu literatūras zinātnes antimarksistisku kontrabandu, atjaunot igauņu literatūras patieso vēsturi un, soli par soli, sekojot literatūras faktiem, parādīt visā melnīgumā un antizinaatniskumā buržuaziskās teorijas par igauņu literatūras vienoto plūsmu, noskaidrot literatūras lauka kosmopolītu aizstāvēto buržuazisko literāro grupu un grupiņu patieso seju un nostiprināt tās slavenās igauņu literatūras tradīcijas, kuras mēs mantojam un atstājam.

Lenina un Staļina partija vienmēr norādījusi, ka kultūras jautājumos — vienā no vissarežģītākajiem un smalkākajiem sabiedriskās darbības novadiem — nav pielaujama vienkāršošana. Partija māca vērtēt kultūras un literatūras parādības konkrēti vēsturiski, prast saskatīt progresivitātes iezīmes tādu filozofu, politiķu un rakstnieku darbībā, kuri, sava laikmeta vēsturiskās aprobežotības dēļ, bija tālu no marksisma. No otras puses, partija māca atšķirt atsevišķu ideoloģu vai veselu ideoloģisku grupu, partiju un virzienu patieso sociāli politisko saturu no tās bieži vien ultrarevolucionārās frazeoloģijas, ar kuru tie (ideoloģi, partijas, virzieni) aizsedz savu patieso seju.

Igauņu literatūras vēsturei ir sava specifika. Īpaši sarežģīti igauņu literatūras attīstības pēdējos četrdesmit gados — līdz padomju varas nodibināšanai Igaunijā. Šai periodā literatūras dzīves virspusē uzpeldēja ne mazums grupiņu un pulciņu ar skaļām literāram platformām un deklarācijām, kuras vairāki izpaudās suātiniska izpatība kārtējai Rietumeiropas literatūrajai modei, nekā patiesa tieksme atrast jaunās mākslinieciskās formas. Viss tas radīja iespaidu par «kūsiņošu» literāro dzīvi buržuaziskajā Igaunijā un novirzīja mūsu uzmanību no patiesās literatūras, kura izteica tautas intereses.

Tiesa, pēc sava sastāva šīs literāras grupiņas bija diezgan dažādas. Līdztekus tiešiem buržuaziskajiem ideoloģiem, kuri diktēja toni šīs grupās, te ietilpa arī daži tālānīgi vecāks paudzes rakstnieki, kuri padomju gados pārvērtēja savus uzskatus, kļuva par padomju rakstniekiem un ir radījuši ne mazums vērtīgu, patriotisku darbu.

Taču Andrezenam līdzīgie kritiķi un literatūrzinātnieki nemaz neparādīja, cik tālu tie rakstnieki aizgājuši no agrākām buržuaziskām literāram strāvām un cik labvēlīgi šo rakstnieku daiļradē atspoguļojusies idejisko sakaru pārtraukšana ar pagātni. Viņi nevis izdarīja šo, vienīgi pareizo, slēdzīnu, pie kura bija jānonāk godīgam literatūras pētītājam, bet gan centās iztēlot, ka par saviem daiļrades panākumiem šie rakstnieki ir kā pateicīgi parādā «novatorismam», kas valdījis vienā vai otrā agrākajā buržuaziskajā grupā un virzienā, kurā viņi kādreiz ietilpuši. Tādējādi buržuaziskie nacionālistiskie literatūrpētnieki ilgu laiku inteliģences aprindās kultivēja ne ar ko nepamatotu priekšstatu, ka dekadentiski formalistiskās skolīnas ir bijušas kaut kas progresīvas igauņu literatūras attīstībā.

Viens no aktuālākajiem igauņu padomju literatūras uzdevumiem ir izjaukt šo buržuaziski nacionālistisko vērsiņu par buržuazisko literāro grupu un apvienību it kā progresīvo lomu igauņu literatūras attīstībā. Un vispirms jākārta ar konkrētiem vēsturiskiem faktiem jāatmasko izaudzinātā literāra apvienība «Jaunā Igaunija», kuru buržuaziskie nacionālisti un kosmopolīti mēģināja iztēlot par «visu sākumu sākumu» modernajā igauņu literatūrā.

Igauņu profesuras, literatūrpētnieku un literatūras vēstures skolotāju aprindās vēl ir ne mazums lauzu, kuri izglītību guvuši buržuaziskās Tartu universitātes literatūras katedrā, kur G. Suits, Fr. Tuglass un citi savā laikā propagandēja «Jaunās Igaunijas» formalismu, vai arī, ieguvuši izglītību padomju gados, turpina lasīt lekcijas pēc vecām mācību grāmatām, noticēdami Andrezena un viņam līdzīgo vēsturiski literārajām koncepcijām. Neatrazdami nekādas «Jaunās Igaunijas» locekļu darbu kritikas, nekādas zinātniskas analīzes, lasītāji, īpaši no jaunatnes vidus, šā buržuaziskā literāra virziena rakstnieku cildināšanu par novatoriem un gandrīz vai par «revolucionāriem» literatūrā pieņem par īstenību. Jau sen laiks literāro nogrupējumu «Noor-Eesti» («Jaunā Igaunija») parā-

dīt tā patiesajā izskatā. Kad būs noteikta «Jaunās Igaunijas» idejiskā seja un šā nogrupējuma īstenā vieta igauņu literatūras vēsturē, tad nebūs vajadzīgs daudz pūļu, lai precīzi noraksturotu šādas grupiņas un skolīnas kā «Siuru», «Tarapita» un «Arbujas».

«Jaunās Igaunijas» atmaskošana ļauj pārvērt priekškaru, kas aizsedz arī daudzās citās igauņu buržuaziskās literatūras parādības, kuras līdz pat pēdējam laikam visādi noklusēja dekadences un formalisma apoloģēti. Savu iso pārskatu par buržuaziskajām literārajām strāvām un nogrupējumiem mēs arī sākam ar «Jauno Igauniju».

3.

Vispirms sniegsim faktus. Literāra grupa «Noor-Eesti» («Jaunā Igaunija») nodibinājusies 1904. gadā. Grupas organizatori un galvenie ideoloģi bija rakstnieki G. Suitses un Fr. Tuglass. No 1905. līdz 1915. gadam grupa izdeva almanachu «Noor-Eesti» un 1910.—1911. gadā žurnālu «Noor-Eesti». 1915. gadā, ar piektā almanachā iznākšanu, grupa formāli izbeidza savu pastāvēšanu, bet faktiski aiz dažādiem nosaukumiem saglabājās un turpināja darboties līdz pat padomju varas nodibināšanai Igaunijā 1940. gadā. Tā, piemēram, 1917. gadā «Jaunās Igaunijas» vadītāji Tuglass un Semperis noorganizēja grupu «Siuru» (mitoloģiska putna nosaukums), bet pēc kādiem pāris gadiem, 1921.—1922. gadā, «jaunigauņi» uzstājās zem citas marķas — kā grupa «Tarapita» (seno igauņu kaujas sauciens «Tara» — «Palīdzība»). Buržuazijas varas laikā Igaunijā «jaunigauņi» un viņu sekotāju rokās bija visi galvenie posteni literatūras un mākslas novadā (literatūras katedra universitātē, vadība Rakstnieku savienībā). Tādējādi tā laika literatūrā viņi ieņēma vadošo stāvokli.

Parasti «jaunigauņi» un viņu apoloģēti cenšas šo literāro grupu literatūras zinātnē iztēlot kā politiskajai tautai «tāvošu «tīras» mākslas piekritēju apvienību. Istenība «Jaunā Igaunija» nevarēja stāvēt un nestāvēja nomalūs tā politiskajā cīņā, kas raksturoja visas Krievijas sabiedrisko dzīvi no 1905.—1915. gadam. Jau pašā tapšanas laikā «Jaunā Igaunija» bija apliecinājusi savu idejiski politisko virzienu. Ar pirmā almanacha «Noor-Eesti» izdošanu 1905. gadā «jaunigauņu» grupa uzņēma uz sabiedriskās arenas. Tas bija pirmās krievu buržuaziski demokrātiskās revolūcijas gads. Ka zināms, pēc revolūcionārās kustības vērienā Baltijā tajā laikā ieņēma vienu no pirmajām vietām visa Krievijā. Igauņu darba lauzu masas plecu pie pleca ar krievu tautu cīnījās pret kopīgajiem apspiedējiem. Tajā pašā laikā ārkārtīgi skaidri izpaudās, ka igauņu buržuaziskās intereses ir pretējās igauņu darba lauzu masu interesēm. Igauņu buržuazija nodeva savu tautu un apvienojās vienotā kontrrevolucionārā nometnē ar vācu baroniem un krievu patvaldību.

Tas izpaudās ne tikai igauņu buržuaziskajai politikai, viņas programmas ekonomiskajos punktos, bet arī visā buržuaziskajā ideoloģijā. Antiproletariskā cīņā pilnīgi nomāca un apspieda buržuazisko nacionālistu ideoloģijā tos nedaudzus antifēdālos elementus, kurus viņi bija mantojuši no XIX gadsimta nacionālajām tradīcijām. Igaunijā plaši izvērtās nīkna cīņa starp buržuaziskā nacionālisma un proletariskā internacionālisma ideoloģijām. Cenšamās aizkavēt šķiru cīņas vēsturisko gaitu, pakļaut darba lauzu masas savām interesēm, pārvērst proletarisko kustību par buržuaziskā politisko piedēkli, igauņu buržuazija sāka īpaši skaļi propagandēt Igaunijas «nacionālās vienotības» ideju. Kas tad bija šīs idejas politiskā jēga? Jau ar pirmajām revolūcijas dienām igauņu buržuaziskie nacionālisti saprata, kādu vārenu sabiedroto un draugu igauņu darba tauta iegūst krievu proletariāta un apspiestās krievu zemniecības personā, un, cenšamies atšķēlēt igauņu darba laudis no viņu diēnajiem līdzgaitniekiem cīņā par brīvību, igauņu nacionālisti sāka dzīt kļī starp igauņu un krievu tautām. Nometņojot visu krievisku, noklusējot igauņu un krievu tautu vēsturisko sadarbību, falsificējot vēsturi, igauņu buržuaziskie nacionālisti centās izsaukt igauņu darba laudis naidu pret krievu tautu un radīt simpatijas pret Rietumu buržuazisko «civilizāciju».

Sākot ar 1905. gada revolūciju, demagoģiska kūdišana pret krievu tautu kļuva par igauņu buržuaziskā nacionālisma galveno pamēlienu mēģinājumos radīt buržuazisku «nacionālu vienotību» un atraut igauņu darba laudis no krievu darba tautas. Zem «nacionālās vienotības» karoga arī dzima «Jaunā Igaunija». Atspoguļojot buržuaziskās skrisiķās intereses, Stolpina reakcijas dienās «Jaunā Igaunija» izauga par šīs reakcijas ideoloģisku trieciengrupu Baltijā. Bet «Jaunajai Igaunijai» bija arī savs tiešs ideoloģisks pretinieks literatūrā, — proletariskā marksistiskā kritika, ko bija ievadījis dzīvē 1905. gada revolūcijā un kas bija proletariāta kā revolūcijas hegmona pašapziņas pieauguma izpausme. Literatūras un mākslas problēmu marksistiskās traktējuma sāka arvien dziļāk iespiesties igauņu literatūras kritiķi. Tās labākie pārstāvji sāka lietot literatūras partejiskuma principu, kas spēji pacēla literatūrās zinātni augstā idejiskā līmenī.

«Jaunā Igaunija» izvērsa nīknu cīņu pret igauņu literatūras kritikas progresīvajām idejām, cenšamās ne tik vien brēzēt realisma attīstību, bet arī aizkavēt progresīvas, augsti idejiskas kritikas augšanu. Nevar noliegt faktu, ka tajā laikā šī «Jaunās Igaunijas» pieeja, no vienas puses, dezorientēja rakstniekus, traucējot viņu daiļrades attīstību paralizējot, bet, no otras puses, radīja stāvokli, ka reakcijas gados igauņu preses lappuses piepildīja jaunradītie kritiķi — formalisti un estēti. Tam visam bija diezgan postoša loma zināmā mūsu literatūras attīstības etapā.

«Jaunā Igaunija» bija viena no sāstāvdaļām tai tautai naidīgajai pagrimuā strāvā, kas pēc 1905. gada revolūcijas pūda reakcionārās noskaņas zināmā visās Krievijas inteliģences daļā. «Jaunās Igaunijas» sabiedriski politiskie un literārie ideāli pamatos saskaņēja ar Merezkovska, akmeistu un citu dekadentu, mistikas un pornogrāfijas sludinātāju ideāliem, kuri bezidejiskuma izziņoja par savu devīzi, propagandēja gaļu individualismu un sepipticismu, centās atņemt literatūrai tās lielo idejisko un sabiedrisko nozīmi.

A. A. Zdanovs, raksturodams akmeistus, savā referātā par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad» teica: «Akmeisti sludināja: «Neizdarīt nekādas labojumus esamībā un neieļauties tās kritikai». Kāpēc viņi bija pret kuru kātru labojumu esamībā? Taču tāpēc, ka šī vecā muiznieciskā, buržuaziskā esamība viņiem patika, bet revolūcionārā tauta gatavojās šo viņu esamību traucēt.»

Esamības nemānību, pastāvošās iekārtas saglabāšanu propagandēja arī «jaunigauņi». «Jebkura materiāla un laika izmaiņa pastāv, kā zināms, tikai mūsu izjūtas un priekšstatos, — viņi apgalvoja, cenšamies parāzēt masu politisko aktivitāti, ticību revolūcijai un uzvaras gribu.»

Pēc revolūcijas sakāves reakcija izmantoja literatūru, mākslu, filozofiju, dabas zinātnes proletariāta idejiskai noslēpšanai. «Radās vesels modes rakstnieku bars, kas «kritizēja» un «grāva» marksismu, ķengāja un apspāudīja revolūciju, nīrgājās par to, dziedāja slavas dziesmas nodevībai un zem «personības kulta» maskas cildināja seksuālo izvirtību!»

Igaunijā šo modes rakstnieku baru pārstāvēja «jaunigauņi». Viņu izdevumi bija noteku grāvis, kurā it kā satiecēja dekadences un pagrimuma strutas no visas buržuaziskās Eiropas.

Maskēdamies ar mākslas apolitiskuma lozungu, «jaunigauņi» noliedza mākslas partejiskuma principu. Viņi vāji progresīvos rakstniekus, kuru daiļradē saskatīja tautiskuma un cildeva idejiskuma iezīmes. Kāds no «Jaunās Igaunijas» ideoloģiem paziņoja, ka E. Vīlde partejiskā tendence bijusi viņa vājā vieta. Vīlde literārajā darbībā it kā ciešot mākslu iznīcinošās pretrunas dēļ, «kuras varā tagad nīkuļo lielākā krievu literatūras daļa ar Gorkiju priekšgalā».

Marksisma ideju iekļūšana daiļliteratūrā būtiski sātracināja «jaunigauņus». Viņu orgāns «Noor-Eesti» uzstājās pret marksismu ar tādiem, lai atjauts teikt, spriedumiem: «Uz katru sola nākas sastāpties ar tādu nepareizību izprātni, it kā pasaulē pastāvēt tik kā viena šaujņa «buržuā» un viena proletariska masa. Nē, pastāv miljoniem cilvēku, un mākslai daudzkārt svarīgāks, ka šo dažādību un nevis divas, bet miljoni... Tādēļ apgalvojums, ka māksla skrisiķa, ir nepareizs... Var būt tik daudz tendencu, eik sacerejumu, bet ne tikai divas: proletariska un buržuaziska. Jo tad jau drīzāk gan varētu pastāvēt vīriešu māksla un sieviešu māksla...»

«Jaunā Igaunija, aizstāvēja estētiski formalistisko mākslas filozofiju.

«Stils attaisno visu, stils svarīgāks par patiesību, par krietnumu, par morāli», — šai apgalvojumā izteikta «Jaunās Igaunijas» bezidejiskās un amorālās mākslas platforma.

Tai laikā, kad Igaunijā darba lauzu masās žņaudza trīskārtējs jūgs — cārisma, Baltijas baronu un savas nacionālās buržuaziskās jūdes «Jaunās Igaunijas» vadonis G. Suits savā nogrupējuma orgāna programās rakstā par igauņu literatūras galveno uzdevumu nosprauda neko citu kā «pašpārlicie-

nātu spēli ar modē esošo literāro tehniku, jaunu stilu un noskaņu kultivēšanu, intensīvāku sava valodas materiāla izstrādi, bet, starp citu, arī starptautisku kultūralu vārdu lietošanu».

Patiesi tautiskiem ideāliem «jaunigauņi» stādīja pretī personības kultu, bet par literāras ideāliem tieļiem izvirzīja «prāta aristokrātiju» vai, runājot citiem vārdiem, parazītiskos kūngus, kuri nelēdēdēja tautu.

«Jaunigauņu» literāro kredo daiļrunīgi raksturo šāda estētiskā deklarācija viņu orgāna lappusēs: «Tas, kā Napoleons vilka kājās zābakus, manj interesē vairāk nekā tagadējā Eiropas politika». Formalistiska gorīšanās, dekadentiska laužīšanās «jaunigauņu» interesēja nesalīdzināmi vairāk nekā darba lauzu dzīves pamatproblemas.

«...Kādej gan neattēlot literatūrā nelietību, kroplumu un nejedzību, ja tās tiek darītas mākslinieciski un ar to tiek panākti interesanti efekti?» — jautāja amorālās, pagrimuma mākslas filozofijas sludinātāji no «Jaunās Igaunijas», un deva savu «ieguldījumu» «kropluma dzejiskumā» un «nejedzības daiļumā». Spilgtākais apliecinājums tam ir «Noor-Eesti» ceturtais almanachs, kur itin viss ir anomālija un pornografija.

«Nejedzības daiļumā» filozofija nebūt nebija tik nekārtīga, kā to nesem mēģināja iztēlot literatūras lauka laikmēlīgie kosmopolīti. Tā nebūt neatradās arpus politikas. Šī «jaunigauņu» «estētikas palda noteiktu «etiku», un tieši — izdzimstošā imperialisma, izirstošās buržuaziskās etiku, tās amorālitate.

Tieši «jaunigauņiem» piederēja apšaubāmais gods būt par sistematiskas cīņas sācējiem pret realismu igauņu tēlotāja mākslā. Ar kosmopolitiski dekadentisku «teoriju» palīdzību viņi mēģināja sagraut nacionālo mākslu. Jāatzīmē, ka vēlāk igauņu buržuaziskās ideoloģijai, kuri attīstīja «jaunigauņu» «tradīcijas», tomēr izdevās zināmu daļu mūsu mākslinieku ievilkāt formalisma purvā.

«Jaunās Igaunijas» reakcionārais raksturs īpaši izpaudās šā nogrupējuma cīņā pret demokrātiskas un socialistiskās kultūras elementiem igauņu nacionālajā kultūrā. «Jaunigauņu» devīze: «Tālāk no zemnieka un viņa dieval» — nenozīmēja neko citu, kā «jaunigauņu» novēršanos no igauņu darba zemniecības un igauņu strādniekiem. «Jaunigauņi» uzstājās pret darba zemnieku un strādnieku demokrātiskajiem un revolucionārajem centieniem un līdz ar to nodeva igauņu nacionālās kultūras labākās brīvību mīlētājas tradīcijas, tautiskuma nolīģans devīzi viņi papildināja ar «pozitīvu» lozungu: «Būsim igauņi, bet kļūsim arī eiropieši!» — un aicināja rakstniekus zemoties izdzimstošās buržuaziskās kultūras priekšā. Viņu lozungs būtībā bija kosmopolitisma lozungs. Par «jaunigauņu» kosmopolitiskajām pamattēzēm sīkāk pateiksim vēlāk. Bet šeit apstāsimies tikai pie vienas viņu kosmopolitisma puses — pie «jaunigauņu» uzstāšanās pret igauņu kultūras nacionālo savdabību.

No formalistiski kosmopolitiskām pozīcijām viņi novērtēja igauņu nacionālo epu «Kalevipoegs», «Noor-Eesti» ceturtajā almanachā «jaunigauņi» atteicās no igauņu tautas vēsturiskās pagātnes, no tās varonradīcijām: «...Mēs vairs negribam būt Kungla tautas locekļi, mums sveš; Kaleva priekšteči, Vanemuine nav mūsu dziesmu dievs, un Kubaras mūs neinteresē!» (Fr. Tuglass, «Noor-Eesti», IV, 51. lpp.).

Nē mazāks naidis un dusmas «jaunigauņiem» bija pret igauņu literatūras realistisko virzienu, Vīldi un Pēteronu viņi nīdā to tautiskuma dēļ. Viņus sevišķi sātracināja Vīlde demokrātiskās tendences, viņa revolucionaritāte. Vēl 1905. gadā G. Suits pamācīja, ka «īstenam dzejniekam nav literatūrā jābūt ne socialdemokratam, ne buržuam, ne aristokratam, bet vispirms kārtā dzejniekam. Viņš taču ir tas, kas aicinās cīnītājiem atkal un atkal atgādināt, ka cilvēks dzīvo ne tikai no maizes». Bet Vīlde iedrošinājās ignorēt viņa pamācību un prasīja maizi strādniekiem un zemniekiem! Šo «grūku» «jaunigauņi» Vīldem nepiedeva. Viņa labākās darbus, kas ir igauņu literatūras lepnums, viņi vispār neatzina par mākslas parādībām. Tajos, lūk, — sarōgtinātās runātas viens no «jaunigauņiem» Jāns Okss, — nav «izsmalcinātu mākslas strāvājumu un estētiskā elektrisa, šeit divo ar rupjiem pašaisardzības instinktiem...» Ar vārdiem «rupji pašaisardzības instinkti» šis izkurtējušais estēts bija domājis igauņu tautas ciešanas, tās naidu pret saviem kaklakūngiem, tās revolucionārā profestū.

Eduards Vīlde bija pats nesaudzīgākais Baltijas vācu feodālu atmaskotājs. Taču, kā iepriekš norādīts, igauņu buržuazija jau bija apjēgusi, ka tās intereses saskan ar Baltijas vācu baronu interesēm. Un tās ideoloģi no

«Jaunās Igaunijas» metās virsū Vīldem un citiem vēsturisku romanu un stāstu autoriem tieši par viņu pretvācisko noskaņojumu, par ekspluatatoru atmaskojumu. Tas pats Okss nīkni protestēja pret to, ka šājs darbos «pārāk daudz runāts par riksiēm, kūngiem un vergiem...»

«Jaunigauņi» ieteica Eduardam Vīldem Marksas un Engelsa darbu vietā ķerties pie bībeles.

Der atzīmēt, ka tai laikā vienīgi boļševiki konsekventi aizstāvēja igauņu literatūras progresīvo daļu. Vienīgi Igaunijas boļševīku organizācija un tās orgāns «Klir» aizstāvēja Eduardu Vīldi viņam tik grūtajā brīdī. Boļševīki tai laikā bija vienīgie, kas atmāskoja «Jaunās Igaunijas» ideoloģisko seju, parādīja šā nogrupējuma reakcionāro skrisiķo raksturu un aicināja darba laudis neticēt «jaunigauņiem».

Savā ziņojumā par žurnāliem «Zvezda» un «Leningrad», raksturodams krievu simbolistu, akmeistu u. c. likteni, A. A. Zdanovs teica: «Visi šie simbolisti, akmeisti, «dzeltenās jākas», «kāra va kalpi», «nīčevoki» — kāš no viņiem palicis pāri mūsu dzimtajā krievu, padomju literatūrā? Gluži nekāš, lai gan viņu karagājieni pret lielajiem krievu revolucionāri demokrātiskās literatūras pārstāvjiem — Beļiški, Dobroļubovu, Černiševski, Salitkovu-Sēdrinu, Hercenu — bija sagatavoti ar lielu troksni un visai precenziozi un ar tādu pašu efektu izgāzās.» To pašu var teikt arī par «jaunigauņiem», par viņu karagājieni pret Vīldi un visu progresīvo igauņu literatūrā.

Cinoties pret realistisko virzienu igauņu literatūrā, «Jaunā Igaunija» visādi mēģināja vājināt krievu realistiskās mākslas un literatūras ietekmi. Savos apmēojumos par krievu kultūru šīs literatūras padibenes nonāca līdz tādai nekaunībai, ka nosauca Gorkiju par «vecāko baskāji», «literāru iznīrēli».

«Jaunās Igaunijas» reakcionāro skrisiķo būtību nosacīja tās cīņa pret demokrātiju, naidīgās attiecības pret krievu tautu un krievu demokrātisko kultūru, cīņa pret realismu literatūrā un, konkrēti, pret demokrātiskiem elementiem igauņu nacionālajā kultūrā visumā. «Jaunajai Igaunijai» bija pilnīgi izveidojusies politiskā seja. Taču tās pārstāvji un pēc viņiem arī tagadējie igauņu buržuazisko nacionālistu pēcnieki literatūrā mēģināja to noliegt. Viņi atsaucās uz to, ka, ar «Jauno Igauniju» bijuši saistīti dažādu individuālo spēju rakstnieki, cilvēki ar dažādiem politiskajiem likteņiem: daži no tiem, kā jau minēts, atsevišķus no agrākajiem idejiskajiem un politiskajiem maldiem un vēlāk kļuvuši par padomju rakstniekiem, citiem pietrūcis spēka to izdarīt, un viņi palikuši tautai idejiski naidīgās pozīcijās. «Jaunās Igaunijas» izdevumos retumis parādījās arī atsevišķi (un allaž tālu ne labākie) E. Vīlde un A. Tamsāres darbi. Bet vai šādi fakti, kuri it nemaz neraksturo šā nogrupējuma specifiku, var novirzīt no «Jaunās Igaunijas» ideoloģiskās sejas politiskā vērtējuma? Visiem zināms, ka arī marksisma «kritiķi», krievu machisti, āreji izskatījis diezgan daudzveidīgi un raibi, bet tieši, par vīdlem biedrs Staļins teica: «Visi šie kūngi, lai gan tie savā būtībā bija visai raibi, strādāja vienam kopīgam mērķim — novirzīt masas no revolūcijas.»

Novirzīt tautas masas no revolūcijas — tās bija arī «jaunigauņu» dekadentiskā nogrupējuma mērķis.

Savās deklarācijās «Jaunā Igaunija» mēģināja sevi rekomendēt par ārpus partijām stāvošu literāru apvienību («Neizmīrīsim, ka nesam zvērējuši uzticību nevienai partijas dogmai») un uzvilka neieinteresētības, objektivitātes masku. Tā savā pirmajā almanachā grupa paziņoja: «Tas, protams, ir dabiski, ka uzskati un viedokļi saduras, ka ne visi dzīed vienu un to pašu dzimtenē», otrs — «Ak, ekonomika», trešais — «Internacionāle!», ka viens dievina vecētīnu Kantu, otrs sauc palīgā Marksu un Hegeli. Bet no tā vēl neizriet, ka vajaga vienam otru emētāt akmeiņiem, noriet un tūrēt aizdomās, kā to mil darīt pie mums, Igaunijā.» Būtībā šīs «vienprātības» un «solidaritātes» lozungi bija viens no prettautiskā buržuaziskās «nacionālās vienotības» lozunga izpaužu mēriem. Mēs jau redzējām, kāda īstenībā bija «jaunigauņu» «objektivitate» un «neieinteresētība». Viņi nevarēja savaldīt savu trakto naidu pret marksismu un laida darba visu Rietumu dekadences labāji reformisma, buržuaziskās socioloģijas arsenalu, lai «izdeldētu» marksismu. Šā nogrupējuma pārstāvji dažkārt atklāti pasvītroja, ka marksisms viņus radot tikai «preti-guma jūtas». «Jaunā Igaunija» marksismam uzbrūka ne tikai netieši, bet arī tieši. Tā, piemēram, rakstis «Marksisms un lauksaimniecība» bija tieši vērsti pret vēsturisko materialismu un marksisma agrāro teoriju. Propagandēdami marksisma revīziju, «jaunigauņi» šai rakstā vērtīgi mēģināja pierādīt, it kā Marksa atklātie kapitalisma likumi netiekmejojot lauksaimniecības attīstību.

(Turpinājums nākamā numurā)

1 VK(b)P vēsture, Isais kurss, 106. lpp.
2 VK(b)P vēsture, Isais kurss, 106. lpp.

Leņingradas mākslinieki pie VEF strādniekiem

A. Puškina vārdā nosauktā Leņingradas Akademiskā Dramas teātra mākslinieki Rīgas darba laudis iepazīstina ar saviem sasniegumiem...

Pirms dažām dienām leņingradieši bija cietos pie VEF darba laudim. Starp māksliniekiem, kas sastāpās ar mūsu republikas rūpniecības leņņuma VEF strādniekiem...

Ukrainu teātra viesizrādes

Veselu mēnesi šovasar Liepājā viesojās Dragobičas apgabala muzikālā dramatiskā teātris. Tā repertuārā galvenā vieta ierādīta ukrainu klasiku un ukrainu padomju dramaturģu darbiem...

Priekšdarbi mākslinieciskās pašdarbības skatei

Visi Padomju Latvijas arod biedrību mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi gatavojas Vissavienības strādnieku un kalpotāju mākslinieciskās pašdarbības izstādei...

Nākamajā nedēļā

Ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā Leņingradas Valsts Akademiskā Dramas teātra viesizrādes Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātri:

Šodien dienā «Amerikas balss» vakarā «Talanti un pielūdžēji», 21. augustā «Dzīvais mironis», 22. augustā «Lielais valdnieks», 23. augustā «Talanti un pielūdžēji», 24. augustā «Dzīvais mironis», 25. augustā «Lielais valdnieks», 26. augustā «Amerikas balss».

Dienas izrādes sākums plkst. 12, vakara izrāžu sākums plkst. 20.

Jelgavas Drama, teātra viesizrādes Valsts Dailis teātri:

Šodien dienā «Seši mili cilvēki», vakarā «Zvejnieka dēls», 21. augustā «Mīla un viltus», 22. augustā «Vīnā pusē», 23. augustā «Kļūdu nakts», 24. augustā «Seši mili cilvēki», 25. augustā «Dzīvēs saknes», 26. augustā «Mīla un viltus».

Dienas izrādes sākums plkst. 14, vakara izrāžu sākums plkst. 20.

Šodien Kulturas un atpūtas parka Brīvības teātri N. Osipova vārdā nosauktā Valsts Krievu tautas orķestra koncerts. Mākslinieciskais vadītājs KPFSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks Stalīna premijas laureāts Dm. Osipovs...

sovs KPFSR tautas mākslinieki L. Vivjens, V. Voronovs un J. Maljutins, KPFSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks B. Freindlichs un citi. Viesi parādīja vefiešiem A. Ostrovska lugas «Taisnība laba, bet laime vēl labāka», B. Lavreneva lugas «Amerikas balss» un citu lugu fragmentus.

Atsevišķus daļrādes vakarus jau rīkojuši PSRS tautas mākslinieks N. Simonovs un KPFSR tautas mākslinieks K. Skerobogatovs. PSRS tautas mākslinieks N. Čerkasovs vairākkārt saticies ar Rīgas kino skatītājiem.

maturģijas viesizrādes bija pārstāvēta A. Ostrovska luga «Bez vainas vainīgie». Teātra galvenais režisors ir Ukrainas PSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieks M. Terščenko.

No Liepājas Dragobičas apgabala muzikālā dramatiskā teātris devās uz Daugavpili. Arī šeit viesizrādes gūst skatītājos vissirsnīgāko atsaucību. Jau pirmajās dienās tās noskatījušies ap 4.000 skatītāju.

sība republikas mērogā paredzēta decembrī.

Pirms dažām dienām Latvijas Arod biedrību Centralajā padomē notika Mākslas lietu pārvaldes, Republikaniskā tautas mākslas nama, arod biedrību un republikas rajonu pārstāvju apspriede, kurā iztirzāja ar skates rīkošanu saistītus praktiskus jautājumus.

koncerts. Dirģents LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Soliste Z. Heine-Vagnere. Sākums plkst. 21.

21. augustā Rīgas kinoteātros sāk demonstrēt vācu kino studijas DEFA kino filmu «Gaišzīle zobenī».

Dzintaru koncertālē PSRS tautas mākslinieka, Stalīna premijas laureāta N. Čerkasova daļrādes vakars. Sākums plkst. 21.

22. augustā Dzintaru koncertālē Martas Alberingas deju vakars. Sākums plkst. 21.

23. augustā Latvijas Valsts universitātes aulā A. Puškina vārdā nosauktā Leņingradas Valsts Akademiskā Dramas teātra mākslinieku daļrādes vakars. Sākums plkst. 20.30.

Liepājā Virsnieku namā, PSRS tautas mākslinieka, Stalīna premijas laureāta N. Simonova daļrādes vakars.

24. augustā Dzintaru koncertālē KPFSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieka, Stalīna premijas laureāta M. Aleksandroviča koncerts. Sākums plkst. 21.

25. augustā Dzintaru koncertālē LPSR tautas mākslinieces, Stalīna premijas laureātes E. Pakules, LPSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieka, Stalīna premijas laureāta A. Daškova un LPSR nopelniem bagātais skatuves mākslinieka H. Brauna koncerts. Sākums plkst. 21.

26. augustā Dzintaru koncertālē PSRS tautas mākslinieka, Stalīna premijas laureāta N. Simonova daļrādes vakars. Sākums plkst. 21.

Korejas tauta uzvarēs!

Pilsonu kara un amerikāņu intervencijas apstākļos varonīgā korejiešu tauta 15. augustā atzīmēja 5. gadadienu, kopš Padomju Armija atbrīvojusi Koreju no japāņu kolonizatoru jūga.

Japāņu kundzība Korejā ilgusi 40 gadu. Japāņu imperialisti izmantoja Koreju par placdarmu iebrukumam Ķīnā. Mančūrijas okupācijai, izešanai līdz padomju Tālo Austrumu robežām, kā arī par izejvielām bagātu piedēkli Japānas rūpniecībai.

Korejas pussalas un vairāk nekā 2000 tai pieguļošo salu teritorija trīs ar pus reizes pārsniedz Latvijas PSR platību. Korejā dzīvo ap 30 miljoni cilvēku. Korejas zemes dzīles, īpaši tās ziemeļos, bagātas ar akmeņoglēm, dzelzs rūdū, krāsainajiem metāliem, zeltu un citiem vērtīgiem izrakteņiem. Dienvidu rajonos iedzīvotāji nodarbināti galvenokārt lauksaimniecībā. Otrā pasaules kara laikā japāņi Korejā uzceluši daudz metalurģijas, ķīmiskās rūpniecības un citu militāras nozīmes uzņēmumu.

No japāņu jūga Koreju atbrīvoja Padomju Armijas vēsturiskā uzvara pār imperialistisko Japānu. Tikai gandrīz mēnesi pēc padomju karaspēka ienākšanas Korejā pussalas dienvidos izcēlās amerikāņu karaspēks, 38. paralēli noteica par robežu starp divām zonām — padomju un amerikāņu, starp Ziemeļkoreju un Dienvidkoreju.

Jau pirmajā padomju un amerikāņu pavēlniecību vēstījumā korejiešu tautai izpaužas divas dažādas pieejas Korejas jautājumam. Padomju pavēlniecība aicināja tautu celt un attīstīt politisko, saimniecisko un kultūras dzīvi, bet amerikāņu pavēlniecība aprobežojās ar draudiem par represijām tās pavēļu nepildīšanas gadījumā un pasludināja angļu valodu par vienīgo oficiālo valodu Korejā...

Turpmākā attīstībā amerikāņu politika Korejā noveda pie zemes šaķelšanas divās pretējās nometnēs, pie Dienvidkorejas pārvēršanas par amerikāņu militāru placdarmu un koloniju.

Politiskā, ekonomiskā un kulturalā attīstība Ziemeļkorejā, kur bija nodibinājusies tautas demokrātijas iekārta, un neciešamai stāvoklī amerikāņu un viņu marionetes — pērkamā korejiešu politikana Li Sin Mana jūgā Dienvidkorejā uzskatāmi apliecināja tautas varas pārkāpumu pār kapitalistisko sistemu.

Pēc gados, kas pagājuši pēc atbrīvošanas no japāņu kundzības, Ziemeļkoreja panākusi visā savā līdzienā vēsturē nepiedzīvotu lēcieni uz priekšu. Padomju Savienības palīdzība, demokrātiskās reformas pilnīgi izmainīja valsts seju. Strauji attīstījusies visas tautas saimniecības nozares. Neizmērojami pacēlies tautas kulturalais līmenis. Isā laikā izauguši lieliski nacionālie kadri.

Toties Dienvidkorejā iestājās pagrimums kā rūpniecībā, tā lauksaimniecībā un kultūrā. Bezdarbnieku skaits sasniedza 3 miljonus. Līsinmaniešu asinainā terora rezultātā tika nogalināti vairāk nekā 150 tūkstoši patrioti un ap 500 tūkstoši — ieslodzīti cietumos, Amerikāņu varas iestāžu nodibinātais koloniālais režīms šeit bija vēl necilvēcīgāks par visdrausmīgākajām japāņu kundzības dienām.

Redzēdami laimīgo, pārticīgo dzīvi zemes ziemeļos, Dienvidkorejas iedzī-

vojāji arvien neatlaidīgāk sāka cīnīties par Korejas vienotību un brīvību, demokrātiskām reformām. Plašu vērienu ieguva partizāņu kustība.

Piecus gadus amerikāņu imperialisti bija organizējuši «slepeno karu» pret Korejas tautas demokrātiju. Redzēdami, ka mēģinājumi tādā ceļā izjaukt Ziemeļkorejas demokrātisko attīstību ir pilnīgi izgāzušies, Dienvidkorejas varība, paklausot tiešam Vašingtonas norādījumam 1950. gada 25. jūnijā lika savai armijai doties uz ziemeļiem, izraisīdama pilsonu karu. Tūlīn pēc tam amerikāņu koloniālā politika izvērtās par atklātu brunotu intervenciju pret Korejas tautas demokrātisko republiku.

Pēdējo divu mēnešu notikumi liecina, ka Amerikas Savienoto Valstu politika Korejas jautājumā cieši pilnīgi neveiksmi. Šī neveikme izpaužas vairākos virzienos. Pirmā kārtā, amerikāņu imperialisms Korejā cieši nopietnu militāru sakāvi, Ziemeļkorejas jaunā Tautas armija isā laikā spējusi sagraut Li Sin Mana marionēšu armiju. Amerikāņi neuzskatīja par vajadzīgu slēpt, ka viņi radījuši, apmācījuši un apbruņojuši Dienvidkorejas armiju. To apliecinā daudzi augstu amerikāņu virsnieku un politiķu izteicieni. Piemēram, 1950. gada 19. maijā pārstāvju palatas komisijas sēdē tika oficiāli paziņots, ka 100 tūkstoš Dienvidkorejas armijas karavīru un virsnieku, apgādāti ar amerikāņu brunotiem un amerikāņu militārās misijas apmācīti, ir pabeiguši sagatavošanos un var kurā katrā brīdī sākt karu. Sā gada 5. jūnijā amerikāņu avīzēs publicēja amerikāņu misijas vadītāja Dienvidkorejā ģenerāļa Robertsa paziņojumu, kurā teikts: «Amerikāņu nodokļu maksātājam Korejā pieder armija, kas ir lielisks ķēdes suns, kurš apsargā kapitāla ieguldījumus šai zemē...» Šī «amerikāņu nodokļu maksātāja» algotņu armija tika galīgi sagrauta, atbrīvojot Seulu, kaujās pie Kinganas upes un Tautas armijas tālākajai uzbrukumā uz dienvidiem. Pašlaik Tautas armija likvidē šīs algotņu armijas atliekas dienvidaustrumu Korejā.

Sapratusi savu pārrēķināšanos, skaidri redzēdami, ka viņu «ķēdes suns» padarīts nevarīgs, amerikāņu imperialisti jau dažas dienas pēc pilsonu kara sākuma nosūtīja uz Koreju amerikāņu divīzijas. Korejas Tautas armija vaigu vaigā gāstapās ar «izdaudzīnāto» amerikāņu karaspēku. Pirmā sadursme ar amerikāņu 24. divīziju Suvonsas rajonā beidzās ar jenķiju sakāvi un panisku bēgšanu. Nīknās kaujās pārvarēdami amerikāņu pretestību, Tautas armija ir piespiedusi ieņemt Japāņu jūrai teritorijā, kas tikko pārsniedz desmito daļu no Dienvidkorejas kopplatības. Tāpat nav panākumu amerikāņu karaspēka mēģinājumiem noturēties iepriekš sagatavotajās pozīcijās gar Naktongas upi. Šo nopietno ūdens šķērslī, kas sedz pieejas Puzanai, Tautas armija jau forsējusi daudzās vietās. Atsevišķi amerikāņu pretuzbrukumi nespēj apstādināt ziemeļos Vašingtonas militāristu agresīvo pasākumu var uzskatīt par izgāzušos. Attiecībā uz amerikāņu ģenerāļiem un politiķiem noder senais teiciens — viņi neko nav aizmirsuši un nekā nav iemācījušies. Iedami savu hitlerisko priekšteču pēdās, amerikāņi kara kurinātāji visās savās cerībās bija likuši uz smagajiem bumbvedējiem, reaktīvajām lidmašīnām un uz atombombas draudiem. Notikumu gaita viņiem atgādināja veco, labi pazīstamo patiesību: kara gaitu izšķir nevis pati tehnika, bet gan cilvēki, kas vada šo tehniku.

ASV pēdējos gados daudzkārt runāts, ka par Volstrita magnātu interesēm nav būtu jāiet citu valstu jaunatnē, ka Amerika varētu aprobežoties galvenokārt ar brunojuma piegādi un savas flotes un aviācijas līdzdabību. Taču Korejas notikumi liecina, ka Vašingtonas militaristiem neizdodas piespiēt dolāra kelpībā nonākušo valstu jaunatni kļūt par lielgabalu galu amerikāņu interesēs. Pretīskības imperialistiskajā nometnē, no vienas puses, un varenā, arvien pieaugošā kustība par mieru, no otras puses, lielākajai daļai buržuāzisko valstu valdībām diktē piesardzīgu politiku. Uz Vašingtonas neatlaidī-

gājām prasībām sūtīt uz Koreju karaspēku vairums Amerikas Savienoto Valstu «sabiedroto» atbild noraidīti. Tikai ASV atklāta spiediena rezultātā dažas valdības apņēmās nosūtīt uz Koreju nelielus karaspēka kontingentus. Nav brīnums, ja Vašingtonā sāk ierunāties, ka maršalizētās valstīs «esot gatavas cīnīties līdz pēdējam amerikānim». Nevar uzskatīt par efektīvu palīdzību amerikāņu agresoriem Danijas, Norvēģijas, Filipīnu un citu valstu solījumus sūtīt uz Koreju penicilīnu un ziepes.

Amerikāņu imperialistu nespēja saliedēt ar sevi kaut vai kapitalistisko valstu valdošās aprindas (par vienkāršiem cilvēkiem nemaz nerunājot!), kaut gan šim nolūkam kalpo dažādi pakti un plāni, tieši draudi un atklāts spiediens, — liecina par nopietnu Vašingtonas politisko sakāvi.

Šo sakāvi padziļina arvien pieaugošais tautas masu pretspārs jauna kara izraisīšanas politikai. Pēc tam, kad bija sākusies amerikāņu agresija Korejā, ārkārtīgi strauji pieaugusi kampaņa parakstā vāksnā Stokholmas uzsaukumam. Pietiek norādīt kaut vai uz vienīgu piemēru — no nepilnām 15 miljoniem parakstu Itālijā divas trešdaļas savāktas pēc kara sākuma Korejā.

Kara kurinātāju politiskās sakāves gaismā ārkārtīgi svarīgu nozīmi iegūst Vašingtonas un tās vasāļu mēģinājumu izgāšanās iztēlot Korejas tautas demokrātisko republiku par agresoru un Padomju Savienību par valsti, kas ievākusies Korejas iekšējās lietās. Šos apmelojumus apgāž visu notikumu gaita Korejā. Pat amerikāņu reakcionārajiem preseī nācijas atzīt, ka «gandrīz visās runas par karu nākušas no Dienvidkorejas līderiem» un ka «virknē gadījumū Li Sin Mans līcis saprast, ka viņa armija uzsāks uzbrukumū, tiklīdz Vašingtona tam piekritīs». Sā gada 19. jūnijā vadotā amerikāņu politikā Dallesa klātbūtnē Li Sin Mans paziņoja, ka Dienvidkoreja «panāks uzvaru karstajā karā». Uz to atbildēdams, Dalless apsolīja Li Sin Manam pilnīgu ASV atbalstu. Daudzās sagūstīto amerikāņu un dienvidkorejiešu karavīru liecības, bēgot no Seulas atstātie dokumenti un Tautas armijas pusē pārņākušas Dienvidkorejas politiku un karavīru paziņojumi pierāda, ka pilsonu karū Li Sin Mans uzsācis pēc tieša Vašingtonas norādījuma.

Kara kurinātāji nekādā nespēj noslēpt, ka Korejā karū amerikāņu karaspēks, ka tūkstošiem tonnu bumbu uz mierīgiem iedzīvotājiem nomet amerikāņu lidotāji, ka Korejas krastus apšāuda amerikāņu kara kuģi.

PSRS konsekvētā miera politika ir svarīgs agresora atmaskošanas faktors. Atbildēdams Indijas premjera vēstījumam, biedrs Stalīns norādīja vienīgi pareizo ceļu Korejas konflikta norūlēšanai — ANO darbības normalizēšanai. Pēdējās nedēļās padomju delegācija Drošības Padomē neatlaidīgi cīnās, lai realizētu biedra Stalīna atbildē izteiktos norādījumus.

PSRS miermīlīgo stālinisko ārpolitiku atbalsta visi miera piekritāji, visi godīgie cilvēki visā pasaulē. Saucienis «Rokaš nost no Korejas!» šodien skan visu piecu kontinentu pilsētās un laukos.

Korejas slēviešu un bērnu asiņu straumes, kas plūst amerikāņu uzlidojuma rezultātā, atstāj nenomazgājāmu kauna traipu agresoriem. Bet nekādas zvērības neapturēs Tautas armijas uzvaras gājienu.

Korejas notikumi, amerikāņu agresoru militāri politiskā sakāve ir nopietns brīdinājums kara kurinātājiem.

P. Kruppikovs

Padomju Latvijas 10. gadadienai veltītajā tēlotājas mākslas izstādē eksponētās H. Veldres gleznas «Kulšana kolchozā» reprodukcija